

В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. Київ: Атіка, 2010. Т. 6. 1043 с.

2. Порубов А.Н. Взаимодействие как процессуальная и профессиональная функция следователя, эксперта и органа дознания. *Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы*. Минск, 1998. Вып. 13. С. 23–28.

3. Сорокотягин И.Н. Понятие и виды взаимодействия следователя и сведущих лиц (специалистов, экспертов). *Тактика и психология взаимодействия следователя и эксперта*: межвуз. сб. научн. трудов. Свердловск, 1989. С. 56–62.

Свобода Євгенія Юрійвна,

професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Михальчук Тетяна Володимирівна,

старший викладач кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПОМИЛОК ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТА ФІКСАЦІЇ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ТА ПРИЗНАЧЕННІ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Слідча та експерта діяльність, як і будь-який вид діяльності людини не виключає можливості певних неточностей і помилок, що набули назву слідчі та експертні помилки. На жаль, помилки були і залишаються об'єктивною реальністю нашого сьогодення. Вони суттєво впливають на результативність роботи оперативно-розшукових, слідчих і судових органів.

У загальному виді поняття, причини, класифікацію слідчих та експертних помилок розглядали у своїх роботах В.М. Абрамова, Р.С. Белкін, І.Г. Вермель, А.І. Вінберг, Г.Л. Грановський, І.М. Каплунов, Н.І. Клименко, Л.В. Кочнева, А.Ю. Краснобаєва, Г.Є. Макушкина, Н.А. Паліашвілі, А.К. Педенчук. На існування проблем помилок при проведенні окремих видів судових експертиз звертали увагу Л.М. Бедрін, М.А. Броннікова, Л.А. Вінберг, Н.М. Дяченко, А.Ю. Комісаров, Г.В. Кружкова, А.А. Солохін. Однак проблема і сьогодні не отримала глибокого і всебічного розгляду. Помилки у слідчій та експертній практиці залишаються нерідким явищем.

Помилку розуміють як неправильність у вчинках, діях. Некоректність результату яких-небудь дій.

В юридичній практиці помилку розглядають як неправильність в діях і в думках, спотворене порушення закону, недоліки і похибки

під час розслідування кримінальних правопорушень, неправильний розумовий процес ненавмисного характеру з боку уповноважених осіб.

Помилка – за своєю природою складний феномен та характеризується сукупністю ознак. Саме ненавмисний, помилковий, хибний характер неправильності дій слідчого, спеціаліста чи експерта є визначальною ознакою помилки.

Наведемо деякі типові недоліки, типові помилки, що мають місце під час проведення та фіксації огляду місця події та при призначенні експертиз під час досудового розслідування.

Типові помилки, які допускаються під час проведення та фіксації огляду місця події:

- неналежна фіксація в протоколах оглядів місця події виявлених і вилучених слідів злочину: не описується місце їх локалізації, розміри, форма та інші ознаки;

- відсутність додатків до протоколів огляду місць події (усупереч вимозі п. 4 ст. 105 КПК України) у вигляді фототаблиць, схем тощо, що суттєво знижує обсяги слідчої інформації за наслідками огляду;

- епізодичне проведення фотозйомки слідів на місці події, виготовлення схем їх розташування перед вилученням (виявлені сліди на місці події не вилучаються чи копіюються, а лише фотографуються);

- неякісне упакування вилучених слідів, інших предметів зі слідами, що не забезпечує їх цілісності в процесі зберігання чи транспортування (особливо це стосується великогабаритних об'єктів).

Типові помилки, що мають місце при вилученні біологічних слідів:

1. Неправильне пакування вологих об'єктів зі слідами біологічного походження: необхідно зазначити в протоколі огляду місця події про вологий стан об'єктів дослідження, зробивши відповідну примітку й на упаковці; речі, що знаходяться у вологому стані, помістити в паперову упаковку та терміново направити до експертної установи для проведення відповідних досліджень.

2. Вилучення об'єктів, на яких передбачається наявність слідів біологічного походження, проводиться за умов, які не виключають їх забруднення: всім учасникам огляду (обшуку), крім спеціалістів, категорично забороняється брати в руки або торкатися предметів, на яких передбачається пошук слідів, в тому числі – біологічного походження.

3. Використання в якості упаковки бувших у вжитку поліетиленових пакетів, мішків тощо: вилучені об'єкти вміщуються до упаковки, у якій завідомо відсутні біологічні сліди людини (наприклад, при використанні для пакування чистих паперових аркушів, всі операції з цими аркушами, починаючи з вилучення їх із пачки паперу, повинні здійснюватись лише в гумових рукавичках).

Типові помилки, що допускаються при призначенні експертиз під час досудового розслідування:

- неправильне або неточне формулювання питань перед експертом або упущення суттєвих питань;

- фіксування у процесуальних документах хибних даних;
- призначення не всіх необхідних у кримінальному провадженні експертиз;
- формулювання питань, які не належать до компетенції експерта;
- затягування строків призначення та проведення експертиз;
- ненадання достатньої кількості необхідних зразків для дослідження;
- невідображення у клопотанні про призначення експертизи обставин кримінального провадження, за яких були виявлені та вилучені криміналістичні об'єкти;
- направлення на експертизу неякісних об'єктів дослідження;
- неправильна оцінка висновків експерта.

Таким чином, пропонуємо визначити умови, які впливають на виникнення перерахованих вище недоліків (помилко):

1. Недостатня професійна компетентність слідчого, спеціаліста, експерта;
2. Професійні недогляди, які викликають: методичні порушення; поверхнєве дослідження; використання не всіх відомих спеціалісту чи експерту методів;
3. Особистісні якості суб'єктів судочинства;
4. Невідповідність дій суб'єктів судочинства вимогам нормативно-правової процедури проведення слідчих (розшукових) дій (проведення огляду, призначення та проведення експертизи тощо).

Список використаних джерел:

1. Абрамова В.М. Експертні помилки: сутність, генезис, шляхи подолання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2005. 18 с.
2. Белкин Р.С., Педенчук А.К. Понятие экспертных ошибок и их классификация. *Общетеоретические, правовые и организационные основы судебной экспертизы*. М.: ВНИИСЭ, 1987. С. 59–66.
3. Грановский Г.Л. Природа, причины экспертных ошибок и пути их устранения. *Новые разработки и дискуссионные проблемы теории и практики судебной экспертизы*: Экспресс-информация. М.: ВНИИСЭ, 1983. Вып. 2. С. 1–9.
4. Клименко Н.И. Экспертные ошибки и их причины. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1988. Вып. 37. С. 35–38.
5. Про вилучення об'єктів біологічного походження та призначення молекулярно-генетичних експертиз: інформаційний лист. Київ: ДНДЕКЦ. 2017. 10 с.
6. Свобода Є.Ю., Абрамова В.М. Помилки в судово-експертній діяльності: сутність, умови виникнення та види. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев: М-во юстиции Украины, 2013. Вып. 58, ч. 2. С. 72–80.
7. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб / за заг. ред. О.Г. Рувіна. Київ: Ліра-К, 2019. 424 с.